

V A S S Z É C S E N Y I

MÚLTIDÉZŐ

III. ÉVFOLYAM, 2013. KÜLÖNSZÁM

TEMETŐINK EMLÉKEZETE

A Múltidéző három éve alatt második alkalommal nyit ki az olvasó számítógépén különszámot. Első alkalommal az iskolaügy miatt kellett különszámot megjelentetni, ezúttal pedig a temetőink sorsa miatt, ugyanis településünk képviselőtestülete megváltoztatta temetőink eddigi jogállását, és olyan döntést hozott, hogy ez után, a máshol már elfogadott sírmegváltási gyakorlatot vezeti be. (Attól, hogy valamiről nem veszünk tudomást, az még létezik, nevezetesen arról az új jelenségről, amelyik azon városainkban tapasztalható, ahol már hoztak ilyen temetői rendeletet. Ezekben a helyeken ugyanis egyre nagyobb méreteket ölt, a temetési szertartás, mint végtisztesség elhagyása. Az elhunytat elhamvasszák, majd a hamvakat a hozzátartozók hazaviszik, és otthon tartják, vagy szétszórják valahol. Semmi nyom, semmi emlék nem marad az élők után. Ez a jelenség részben az újpogányság térhódításának köszönhető, de részben a családok elszegényedésére vezethető vissza.)

Sajnos úgy, hogy vele párhuzamosan nem alkotta meg a helyi védettségű sírhely jogintézményét. Eddig településünk temetői sajátos „táj-múzeumként” is funkcionáltak, vagyis a maga valóságukban megőrizték falunk utóbbi 100-150 évet. Mindkét temetőnkben 19. századi síremlékekkel is találkozhatunk még. Ezek jórészt ma már „gazdátlanok”, vagyis helyben nem élnek hozzátartozók, leszármazottak, akik a sírokat az „élő sírokhoz” hasonlóan gondoznák. Azonban ezek a régi monumentumok hozzá tartoznak temetőink összképéhez, múltidézésükhöz. Mellesleg legtöbbször egykori híres szombathelyi kőfaragóműhelyek (Raffensperger, Hudetz, Kondor...) patinás és esztétikus alkotásai. Temetőinkben nyugszanak egykori plébánosaink, tanítóink, községbíróink, körjegyzőink, orvosaink, gazdatisztjeink, molnáraink stb., akiknek ma már szintén nem élnek hozzátartozóik a faluban. Az ő síremlékeik az új temetői rendelet miatt pusztulásra ítéltettek. Mindkét temetőnkben ma még megvannak nagy- és dédszüleink sírjai, 3-4 nemzedék emléke, holott házaik már, amiben éltek, rég leromboltattak. Emléküket a maga valóságukban már csak sírjaik őrzik. Manapság egyes országos jelentőségű temetőink nemzeti emlékhely rangot kapnak, így igenis a mi falusi temetőinknek is kijár a községi emlékhely titulus. Helyi védelem alá kell helyezni az esztétikailag és helytörténeti szempontból fontos síremlékeinket, és azokról ezen túl, a falunak kell gondoskodnia, ápolnia, felújítania. A régi egyházlátogatások szerint hajdan mindkét temetőnkben volt oszárium, vagyis a már nagyon régi, gondozatlan sírok exhumálásából keletkező csontok egybegyűjtése, közös tárolása. A régi halottak helyét mindig is átvették az újak. Azonban épp a temető emlékező funkciója miatt ezt az átváltozást igenis bölcsen és tisztelettudóan kell végezni. Ha lehet, a temető területét kell inkább bővíteni, új parcellákat kijelölni, csak hogy minél kevesebb rombolást végezzünk, hisz még a fülünkbe cseng néha a „múltat véggépp eltörölni” blazírt eszmerendszere.

A múltunk a jövőnk, az a gyökérzet, amiből mi táplálkozunk, szárba szökkenünk. Múltunk energiamező, ami holnap felé sugárzik. Amelyik emberközösségnek nincs múltja, jövője sem lesz, amelyik rövidlátó szempontok miatt eltörli múltját, saját jövője fölött mondja ki a halálos ítéletet. (Képek: Első blokk – a szécsenyi temető sírkövei, többségében Kovács Géza 1972-es tanulmányából, közülük néhány ma már nem áll. Második blokk – a lipárti temető sírkövei.)

HÁZAINK EMLÉKEZETE

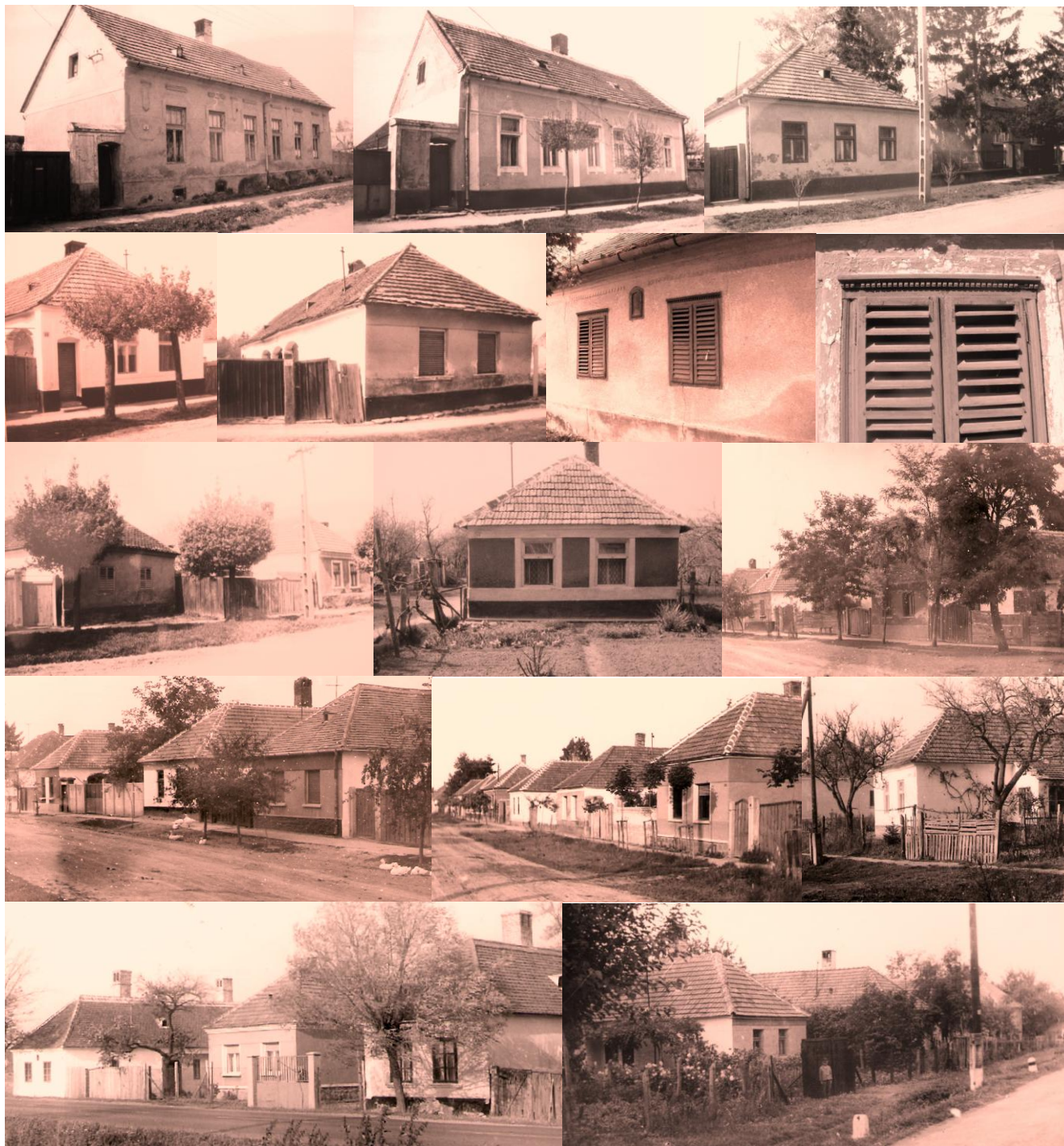
Mint már utaltunk rá fennebb, míg temetőink 3-4 nemzedék emlékezetét jelentik, lakóházaink csupán 1-2 nemzedékre emlékeznek vissza. Az egyik felépíti őket, a másik pedig elbontja. (Jobb esetben csak átépíti.) Most persze nem kastélyokról, templomokról, paplakról, tanítóházzól (iskoláról) lesz szó, hisz azokat mindig is az „uraság” építette, az ő társadalmi státuszával járó kötelezettségek részeként. Ezúttal a nép hajlékáról, a lakóházról, és a gazdasági épületekről (pajta, fészer, istálló stb.) lesz szó, amik ugyanolyan veszélyeztetettek, mint a temetőink, hisz nem védi őket semmi az elmúlástól, és nem is maradt, marad meg közülük egy sem. Tőlünk Nyugatra, más európai országok falvaiban két-három-négy-öt száz éves lakóépületekben is laknak ma emberek, egyszerűen úgy korszerűsítik azokat, hogy a mai igényeknek is megfeleljenek, de küllemükben őrizték büszke múltjukat. (Egy Balaton-felvidéki településen egy olasz házaspár tavaly megvásárolta a megüresedő régi 150 éves iskolaépületet, amit úgy újítanak fel, ahogy az, a keletkezésekor kinézhetett. Levéltárakban felkutatják az eredeti tervrajzokat, épületfelméréseket, és azok alapján tervezetik meg a felújítást egy mai építésszel. Külsőre így az épület megőrzi eredeti képét, belül viszont kielégíti a 21. század igényeit. Ez egy olyan ország mentalitása, ahol nincsenek úgy hiányába a műemlékeknek, mint nálunk. „A múlt kötelez.” „Aki a kicsit nem becsüli, az a nagyot nem

érdemi.”) Ezt a szemléletet kellene sürgősen megtanulnunk – gondoljunk csak a Múltidézőben is bemutatott 80 éves Népház - Kultúrház épületünkre és felújítására! Hol vannak már kisgyermekkorunk 60 cm vastag vályogfalú, zsúpfedeles lakóházai, hol vannak a vert-falú, szintén zsúpfedeles hatalmas kertvégi pajtái. Hírük-hamvuk sincs már. Ma már a népi építészet csodálatos zsenialitású tornácos parasztházai is eltűntek mind, szinte már mutatóba sem találunk egyet. Hol vannak a palánkkerítések, deszkakapuk, léckerítések, a faragott, díszített kapufélfák, házoromzatok. Hova lettek a kastélyépítészeti és

a városi építészettel követő szebbnél szebb vakolatdíszítésű homlokzatok. Eltűntek az egykori módos gazdák 3-4 ablakos patinás lakóházai, a Jézus szíve és Szűz Mária szobrok szoborfülkés házoromzatai. De már a FAX házak közül is csak mutatóba maradt meg egy-egy. Mint ahogy a temetőink esetében, lakóházainknál sem történt semmilyen lépés, a helyi védelem alá helyezés ügyében, el is tűnt minden, ami megőrizhette volna a múltunk, amire büszkén lehetnénk, ami ma idegenforgalmi látványosság lehetne, ha megmaradt volna. De nekünk a múltunk nem fontos, elvetjük, megtagadjuk.

(Képek: Első blokk - Szécsény lakóházai régi képeslapokon, második blokk - régi szécsenyi házak. Harmadik blokk - Lipárt régi házai. A fényképek nagy részét Tóth Jenő atya készítette a 60-as évek elején. Az ezeken szereplő házak ma már szinte kivétel nélkül el lettek bontva. A többi fénykép a hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején készült, az itt szereplő házakat is szinte már csak az emlékezetünk őrizte meg. Ha velünk együtt emlékezetünk is meghal, akkor már csak ez a pár megbarmult fénykép fogja őrizni múltunkat, földi hajlékaink, házaink képét, amikben születtünk, majd felnőttünk, fészket raktunk, családot alapítottunk és neveltünk, majd végül ahonnét örökre eltávoztunk.)